

pre-school educational institutions (PEI). The introduction of cloud services Google has a range of benefits that are fundamental to educational activities management in PEI: free; ease of use; availability of a universal account providing access to all services; ability to work on different platforms (Windows, Android, iOS); the presence of a functional necessary for educational activities managing; availability from any digital device connected to the Internet; no need to deploy a "cloud".

For the successful implementation of cloud services in educational activity management in PEI, the development of appropriate model is important. The article presents the author's model of using Google cloud services in educational activities management of the pre-school education institution (PEI). The model contains seven inter-related components, among which: target, conceptual, informative, technological, diagnostic and resulting, as well as subjects of its implementation. The implementation of the model will facilitate the provision of support for the management of educational activities in PEI using Google cloud services, namely in: the implementation of management functions of planning, organization, control, regulation; synchronous and asynchronous communication between subjects of educational activity of PEI; providing feedback to stakeholders; the formation of a bank of electronic resources, documents and methodological materials, the implementation of electronic document management; methodical work and professional self-development; creation of a positive image of the PEI.

Key words: pre-school education institution, educational activities management, Google cloud services, head of pre-school education institution, model.

Стаття надійшла до редколегії 05.05.2018

УДК 502:[373.3.091/12-05:005.336.2]

Ірина БУЗЕНКО

*аспірант кафедри педагогіки і професійної освіти
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна
e-mail: irynabuzok26@gmail.com*

ЕКОЛОГО-ВАЛЕОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

У статті розкрито окремі теоретичні аспекти проблеми формування еколого-валеологічної компетентності майбутнього вчителя. Розглядаються різні підходи до визначення поняття екологічної, валеологічної компетентності та еколого-валеологічної компетентності майбутнього вчителя як інтегрованої категорії, цілісного утворення, що складається із взаємопов'язаних компонентів, функціонування яких приводить до виникнення нових якостей студентів: еколого-валеологічних знань і вмінь, навичок еколого-валеологічної діяльності

Ключові слова: екологічна компетентність, валеологічна компетентність, підготовка майбутнього вчителя, компоненти еколого-валеологічної підготовки.

Розв'язання нагальних екологічних проблем довкілля та охорони здоров'я людини вимагає трансформації політичних, економічних, соціокультурних та освітніх пріоритетів у характері стосунків людини з природою. Гуманітарно-освітню стратегію розв'язання цих проблем пов'язуємо з переосмисленням ролі й значущості вітчизняної системи освіти у становленні й розвитку еколого-валеологічної компетентності особистості майбутнього вчителя, яка спрямована на забезпечення паритету суспільства та природи, гармонії людини й навколишнього середовища.

Екологічна та валеологічна компетентність, перетинаючись у структурі професійно-педагогічної компетентності майбутнього вчителя, взаємно детермінуються. Їхня взаємодія активно впливає не лише на структуру особистісних і про-

фесійних якостей педагога, а й у межах професійно-педагогічної компетентності посилює їхній взаємозв'язок, формує еколого-валеологічний категоріальний апарат мислення майбутнього вчителя, посилює розвиток педагогічної рефлексії, зумовлює здатність до аксіологічного осмислення своєї соціальної місії у вирішенні екологічних проблем, збереження і розвитку здоров'я зростаючого покоління.

Екологічну компетентність у різних аспектах вивчали: О. Гуренкова, О. Колонькова, В. Маршицька, О. Пруцакова, Н. Пустовіт, Л. Руденко, Л. Титаренко, С. Шмалей та ін.

Екологічна компетентність, на думку Л. Липової, це здатність особистості до ситуативної діяльності в побуті та природному оточенні, за якої набути екологічні знання, навички, досвід і

цінності актуалізуються в умінні приймати рішення, виконувати відповідні дії, нести відповідальність за прийняті рішення, усвідомлюючи їх наслідки для довкілля. На відміну від екологічної культури, яка може стосуватися як спільноти, так і окремої особистості, екологічна компетентність, як і компетентність загалом, стосується лише певної особистості. Важливою умовою формування екологічної компетентності є перетворення зовнішніх мотивів і стимулів у внутрішні мотиви особистості, що сприятиме формуванню природобезпечної діяльності без контролю із зовнішнього боку [9].

На відміну від екологічної культури, яка може мати і суспільний, і особистісний характер, екологічна компетентність стосується лише особистості, наголошує Л. Титаренко. Вона розглядається як здатність особистості до ситуативної діяльності в побуті та природному оточенні, коли набуті екологічні знання, навички, досвід і цінності актуалізуються в умінні приймати рішення і виконувати адекватні дії, усвідомлюючи їх наслідки для довкілля [10].

Відповідно до рівнів екологічної освіти – базового і поглибленого (Н. Пустовіт) визначено види екологічної компетентності – повсякденно-побутова і професійна (Л. Титаренко). І тому, наприклад, для студентів біологічних спеціальностей університетів пріоритетним є професійний різновид екологічної компетентності – випускники університету матимуть фахове відношення до взаємодії з навколишнім середовищем і вирішення екологічних проблем у сільському й комунальному господарстві, на виробництві. Крім того, отримувана спеціальність учителя біології робить професійну екологічну компетентність студента необхідною умовою формування відповідної якості в учнів. Повсякденно-побутова екологічна компетентність стосується студентів – пересічних громадян, споживачів природних ресурсів. Вона виявляється в щоденному прийнятті рішень щодо власного споживання ресурсів і врахуванні екологічних наслідків власного впливу на довкілля [10]. Вважаємо, що для майбутніх учителів початкової більш притаманною є повсякденно-побутова екологічна компетентність і менш притаманною – професійна.

Л. Лук'янова вважає екологічну компетентність складовою професійної компетентності і разом з іншими її складовими (практичною-спеціальною, соціальною, психологічною, комунікативною, інформаційною, валеологічною) утворює визначення професійної компетентності як інтегральної характеристики ділових та особистісних якостей спеціаліста, віддзеркалює не лише рівень знань, умінь, досвід, достатній для досяг-

нення цілей професійної діяльності, але й соціально-моральну позицію особистості. Її формування в особистості відбувається під впливом неперервної екологічної освіти, у процесі професійної освіти, а згодом і професійної діяльності; вона органічно входить до всіх груп ключових компетентностей [11].

Екологічну компетентність Н. Куриленко визначає як набуту у процесі навчання інтегративну готовність та здатність учня до екологічної діяльності, що ґрунтується на знаннях, уміннях, досвіді та ціннісних орієнтаціях особистості, які формуються в процесі опанування змісту природничих дисциплін, серед яких одне з провідних місць займає фізика. До істотних характеристик ЕК відносять: особистісну та соціальну зумовленість, інтегративний характер, системність. Встановлено, що специфіка ЕК полягає у тому, що вона може набувати форм предметної, міжпредметної і ключової компетентності, зважаючи на її універсальний зміст і значення для життя кожної людини [8].

У наукових дослідженнях не часто предметом дослідження є валеологічна компетентність особистості (О. Бондаренко та ін.).

Так, наприклад, валеологічну компетентність студентів педагогічних університетів О. Бондаренко розуміє як складову їх життєвої компетентності, яка проявляється в знаннях, цінностях і мотивах, валеологічній позиції, діяльності щодо оздоровлення себе і своїх вихованців. Валеологічна компетентність майбутніх учителів формується на основі позитивного ставлення до здорового способу життя, характеризується активною і свідомою пропагандивно-просвітницькою діяльністю, спрямованою на передачу знань, прищеплення умінь і навичок раціональної організації життєдіяльності, здатністю нести особисту соціальну та правову відповідальність за прийняті рішення щодо вибору стратегії поведінки у суспільстві стосовно збереження свого здоров'я та здоров'я інших [4].

Формування валеологічної компетентності студентів педагогічних університетів у процесі їх фахової підготовки є показником успішного розв'язання педагогічних ситуацій крізь призму валеологічних норм, проблем професійного зростання, самореалізації, гармонійного співіснування з іншими людьми, психологічної рівноваги, сформованості валеологічної основи власного способу життя та життя учнів і в інших актуальних питаннях сьогодення [4].

Еколого-валеологічну компетентність особистості у різних аспектах досліджували: О. Аніщенко [1]; Л. Архипова [2]; Л. Дрожик [5]; С. Книш [7]; С. Шмалей [13] та ін.

Еколого-валеологічну компетентність майбутнього вчителя Л. Дрожик розуміє як інтегровану характеристику професійних і особистісних якостей майбутнього вчителя, яка відображає рівень сформованості еколого-валеологічних цінностей, знань, умінь та практичного досвіду, що дозволяють йому успішно здійснювати педагогічно орієнтовану еколого-валеологічну діяльність, спрямовану на збереження здоров'я та охорону довкілля в умовах загострення екологічної ситуації, здійснення еколого-валеологічного навчання і виховання школярів [5].

Інтегрований підхід дозволяє визначити еколого-валеологічну компетентність майбутнього вчителя як інтегровану категорію, цілісне утворення, що складається із взаємопов'язаних компонентів, функціонування яких приводить до виникнення нових (емерджентних) якостей студентів: еколого-валеологічних знань і вмінь, навичок еколого-валеологічної діяльності [6].

Еколого-валеологічні компетентності, вважає С. Книш, – це сукупність взаємопов'язаних смислових орієнтацій особистості, її знань, способів діяльності стосовно збереження, відновлення й розвитку власного здоров'я та навколишнього середовища в умовах напруження екологічної ситуації. На нашу думку, у майбутніх вчителів фізичного виховання мають набуті системні знання про цілісність людини й середовища, синергетичні принципи побудови світу, технологічну діяльність людини та її вплив на протікання екологічних процесів у середовищі існування, поняття про здоров'я людини як критерій якості навколишнього середовища, сучасні стратегіями подолання екологічної кризи та місце в них духовних цінностей; система еколого-валеологічних цінностей; яскраво виражені психологічні механізми сприйняття природних об'єктів у процесі взаємодії з ними – емпатія, ідентифікація, суб'єктифікація; екоцентрична спрямованість взаємодії з навколишнім світом; позитивна мотивація на збереження середовища існування та власного здоров'я; уміння і навички практичної еколого-валеологічної діяльності [7].

Л. Архиповою обґрунтовано необхідність формування еколого-валеологічної готовності педагога. Дослідниця переконує, що «еколого-валеологічна складова професійно-педагогічної освіти у системі внутрішкільного безперервного підвищення кваліфікації стає чинником формування ціннісних установок, що забезпечують усунення здоров'явитратності й утвердження здоров'язберігаючої освіти, збереження й зміцнення здоров'я її суб'єктів» [2, 6]. На думку О. Аніщенко, вищезазначене актуалізує виокремлення еколого-

валеологічної складової професійно-педагогічної компетентності вчителя у контексті його готовності до організації праці учнів на наукових засадах. Вона передбачає дотримання принципу природовідповідності у навчально-виховному процесі, глибоке знання і здатність реалізовувати на практиці здоров'язберігаючі технології, здатність використовувати оздоровчий потенціал навколишнього середовища [1].

Гносеологія еколого-валеологічної підготовки майбутніх педагогів, націлена на формування готовності до диверсифікованої оздоровчої діяльності в загальноосвітніх установах, обумовлюється взаємозв'язком наступних факторів: орієнтацією педагога на суб'єкт-суб'єктні відносини в процесі утворення, оскільки його еколого-валеологічна підготовка спрямована на формування, з одного боку, арсеналу освітніх засобів у своїй галузі знань, а з іншого боку – компетенцій, що дозволяє вишиковувати на основі цього арсеналу алгоритм диверсифікованого здоров'язбіраючого освітнього процесу, який враховує вікові й індивідуальні особливості, можливості й схильності; участю педагога в створенні шкільного здоров'язберігаючого освітнього середовища на основі оволодіння методами дидактики, валеософії, валеометрії й еколого-валеологічного освітнього процесу; диверсифікованістю змістовних ліній у своїй галузі знань, що відпрацьовується педагогом на основі онтодидактики [13].

Спираючись на наукові ідеї Ю. Бойчука, вважаємо, що важливо дослідити саме синтез екологічної й валеологічної компетентностей та формування на цій основі еколого-валеологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи як якісно нової стратегії їхньої поведінки у професійній діяльності. У такому разі екологічна і валеологічна компетентності є функціонально пов'язаними між собою (як екологічна і валеологічна культура, за Ю. Бойчуком): системи знань утворюють еколого-валеологічний тезаурус учителя; системи переконань, що лежать в основі обох компетентностей, формують еколого-валеологічний світогляд; системи індивідуальних норм поведінки і освоєння методів еколого-валеологічної діяльності в навколишньому середовищі забезпечують практично-творчу активність майбутнього педагога [3].

Підготовку майбутніх учителів початкової школи до еколого-валеологічної діяльності розглядаємо у дисертації як складний комплексний багатофункціональний процес, спрямований на усвідомлення студентами мотивів, потреб в еколого-валеологічній діяльності; набуття та засвоєння еколого-валеологічних знань, навичок і

уміння та їх творче використання; на формування цінностей та оволодіння методами розвитку еколого-валеологічних якостей школярів, необхідними для здійснення ефективної еколого-валеологічної професійно-педагогічної діяльності.

Готовність майбутніх учителів початкової школи до розвитку в дітей екологічно й валеологічно мотивованої поведінки має бути результатом еколого-валеологічної підготовки майбутніх учителів, формування їхньої еколого-валеологічної компетентності, а становлення готовності до відповідної діяльності означає утворення системи таких мотивів, інтересів, установок, рис особистості, знань, досвіду практичної діяльності студентів, які, активізуючись, забезпечать можливість ефективно виконувати свої професійні функції, пов'язані з еколого-валеологічною діяльністю майбутнього вчителя початкової школи.

Отже, на підставі аналізу наукової літератури з проблеми дослідження [2, 3, 6, 8, 10, 11, 12, 13 та ін.] визначаємо еколого-валеологічну компетентність майбутніх учителів початкової школи як інтегровану характеристику професійних і особистісних якостей студентів, яка відображає рівень сформованості еколого-валеологічних цінностей, їхню особистісну позицію щодо необхідності природоохоронної та здоров'язбережувальної діяльності, еколого-валеологічний тезаурус, освоєння методів еколого-валеологічної діяльності в навколишньому середовищі; уміння та практичний досвід, що дозволяють майбутнім педагогам успішно здійснювати педагогічно орієнтовану еколого-валеологічну діяльність, спрямовану на збереження здоров'я та охорону довкілля; здатність реалізовувати на практиці здоров'язберігаючі технології.

Список використаних джерел

1. Аніщенко О.В. Професійно-педагогічна компетентність вчителя у галузі наукової організації праці учнів / Олена Валеріївна Аніщенко // Інформаційні технології та засоби навчання, 2008. – № 2. – С. 6.
2. Архипова Л.П. Формирование эколого-валеологической готовности учителей в системе внутришкольного непрерывного повышения квалификации: автореф. дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Челябин. гос. пед. ин-т. – Челябинск, 2007. – 22 с.
3. Бойчук Ю.Д. Теоретико-методичні основи формування еколого-валеологічної культури майбутнього вчителя: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Ю.Д. Бойчук; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С.Сковороди. – Х., 2010. – 44 с.
4. Бондаренко О. М. Формування валеологічної компетентності студентів педагогічних університетів у процесі професійної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Олена Миколаївна Бондаренко. – Київ. 2008. – 20 с.
5. Дрожик Л. В. Еколого-валеологічні знання як невідомий компонент еколого-валеологічної компетентності майбутнього вчителя / Л. В. Дрожик // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2012. – № 2. – С. 124-127.
6. Дрожик Л. В. Інтегрований підхід до формування еколого-валеологічної компетентності майбутнього вчителя / Л. В. Дрожик, І. М. Щербак // Актуальні проблеми державного управління педагогіки та психології: зб. наук. пр. – Херсон: Херсонський нац. техн. ун-т, 2015. – Вип. 1, Т. 3. – С. 29-32.
7. Книш С.І. Інноваційні педагогічні технології у еколого-валеологічній підготовці майбутніх учителів фізичного виховання / С.І. Книш // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова Випуск 3К 1 (70). 2016 – С. 36-38.
8. Куриленко Н. В. Формування екологічної компетентності учнів основної школи у процесі навчання фізики / Наталія Валентинівна Куриленко. Автореф. ... дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізика). Кіровоград. 2015. – 20 с.
9. Липова Л. Екологічна компетентність особистості в умовах фундаменталізації освіти / Л.Липова, Т.Лукашенко, В.Малишев // Український науковий журнал «Освіта регіону» – №1. 2012. – С. 277. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article/767>
10. Титаренко Л. М. Формування екологічної компетентності студентів біологічних спеціальностей університету: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Титаренко Лариса Миколаївна. – К., 2007. – 210 с.
11. Формування професійної компетентності фахівця сфери послуг і туризму: навчально-методичний посібник / [В. Т. Лозовецька, Л. Б. Лук'янова, Л. В. Козак та ін.]; заг. ред. Лозовецької В. Т. – К., 2010. – 382 с.
12. Фрицюк В. А. Професійний саморозвиток майбутнього педагога: монографія / Валентина Анатоліївна Фрицюк. – Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2016. – 364 с.
13. Шмалей С.В. Еколого-валеологічна професійна підготовка / С.В. Шмалей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://book.net/index.php?p=achapter&bid=6251&chapter=1>

References

1. Anishchenko O.V. Profesiino-pedahohichna kompetentnist vchytelia u haluzi naukovoї orhanizatsii pratsi uchniv / Olena Valeriivna Anishchenko // Informatsiini tekhnolohii ta zasoby navchannia, 2008. – № 2. – С. 6.
2. Arkhyrova L.P. Formyrovanye ekoloho-valeolohycheskoi hotovnosti uchyteliei v systeme vnutyryshkolnoho nepreryvnoho povysheniya kvalyfykatsyy: avtoref. dyss. ... kand. ped. nauk: 13.00.01 / Cheliab. hos. ped. un-t. – Cheliabynsk, 2007. – 22 s.
3. Boichuk Yu.D. Teoretyko-metodychni osnovy formuvannia ekoloho-valeolohichnoi kultury maibutnoho vchytelia: avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.04 / Yu.D. Boichuk; Khark. nats. ped. un-t im. H.S.Skovorody. – Kh., 2010. – 44 s.
4. Bondarenko O. M. Formuvannia valeolohichnoi kompetentnosti studentiv pedahohichnykh universytetiv u protsesi profesiinoї pidhotovky: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04 – teoriia i metodyka profesiinoї osvity / Olena Mykolaiivna Bondarenko. – Kyiv. 2008. – 20 s.

5. Drozhyk L. V. Ekolooho-valeolohichni znannia yak nevidiemnyi komponent ekolooho-valeolohichnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia / L. V. Drozhyk // Naukovi zapysky NDU im. M. Hoholia. Psykholoho-pedahohichni nauky. 2012. – № 2. – S. 124-127.
6. Drozhyk L. V. Intehrovanyi pidkhdid do formuvannia ekolooho-valeolohichnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia / L. V. Drozhyk, I. M. Shcherbak // Aktualni problemy derzhavnogo upravlinnia pedahohiky ta psykholohii : zb. nauk. pr. – Kherson : Khersonskiy nats. tekhn. un-t, 2015. – Vyp. 1, T. 3. – S. 29-32.
7. Knysh S.I. Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii u ekolooho-valeolohichnii pidhotovtsi maibutnikh vchyteliv fizychnoho vykhovannia / S.I. Knysh // Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova Vypusk 3K 1 (70). 2016 – S. 36-38.
8. Kurylenko N. V. Formuvannia ekolohichnoi kompetentnosti uchniv osnovnoi shkoly u protsesi navchannia fizyky / Nataliia Valentynivna Kurylenko. Avtoref. ... dysertatsii na здобuttia naukovooho stupenia kandydata pedahohichnykh nauk 13.00.02 – teoriia ta metodyka navchannia (fizyka). Kirovohrad. 2015. – 20 s.
9. Lypova L. Ekolohichna kompetentnist osobystosti v umovakh fundamentalizatsii osvity / L.Lypova, T.Lukashenko, V.Malyshchuk // Ukrainskyi naukovyi zhurnal «Osvita rehionu» – №1. 2012. – S. 277. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://social-science.com.ua/article/767>
10. Tytarenko L. M. Formuvannia ekolohichnoi kompetentnosti studentiv biolohichnykh spetsialnostei universytetu: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.07 / Tytarenko Larysa Mykolaivna. – K., 2007. – 210 s.
11. Formuvannia profesiinoi kompetentnosti fakhivtsia sfery posluh i turyzmu : navchalno-metodychnyi posibnyk / [V. T. Lozovetska, L. B. Lukianova, L. V. Kozak ta in.] ; zah. red. Lozovetskoï V. T. – K., 2010. – 382 s.
12. Frytsiuk V. A. Profesiyni samorozvytok maibutnoho pedahoha: monohrafiia / Valentyna Anatoliivna Frytsiuk. – Vinnytsia : TOV «Nilan LTD», 2016. – 364 s.
13. Shmalei S.V. Ekolooho-valeolohichna profesiina pidhotovka / S.V. Shmalei [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://bo0k.net/index.php?p=achapter&bid=6251&chapter=1>

Бузенко И. Эколого-валеологическая компетентность в подготовке будущего учителя

В статье анализируется структура эколого-валеологического компетентности будущего учителя. Рассматриваются различные подходы к определению понятия экологической компетентности. На основе обобщения научных источников раскрываются особенности и содержательное наполнение понятия «экологическая» и «валеологическая компетентность». В исследовании определена экологическая компетентность будущих учителей как комплексное качество, связанное не только с подготовленностью и способностью учителя к практическому решению экологических задач, но и наличием у него ряда личностных качеств в сочетании с необходимым запасом знаний и умений эффективно действовать в проблемных ситуациях.

Ключевые слова: экологическая компетентность, валеологическая компетентность, подготовка будущего учителя, компоненты эколого-валеологического компетентности.

Buzenko I. The essence of the ecological-valeological competence of the future teacher

The article analyzes the structure of the ecological and valeological competence of the future teacher. Different approaches to the definition of the concept of ecological competence are considered. On the basis of the synthesis of scientific sources reveals the peculiarities and content of the concept of "ecological" and "valeological competence". The research identified the ecological competence of future teachers as a complex quality, which is connected not only with the readiness and ability of the teacher to practical solutions to environmental problems, but also the availability of a number of personal qualities in combination with the necessary stock of knowledge and ability to act effectively in problematic situations.

Key words: ecological competence, valeological competence, preparation of the future teacher, components of ecological and valeological competence.

Стаття надійшла до редколегії 19.03.2018